

N. K. Džemisina

AKMENS DEBESIS
SALAUZTĀ ZEME: 3. GRĀMATA

NO ANĢĻU VALODAS TULKOJUSI
ĪVA MELGALVE

IZDEVNIECĪBA
PROMETEJS

UDK 821.111(73)-311.9

Dže390

Izdevniecība *Prometejs*

N. K. Jemisin

THE STONE SKY

Copyright © 2017 by N. K. Jemisin

The moral right of the author has been asserted.

All rights reserved.

Translation copyright © 2023

Šis ir daiļliteratūras darbs. Visas personas, organizācijas un notikumi, kas aprakstīti šai romānā, ir autora iztēles auglis. Visas šī darba tiesības ir aizsargātas. Izdevumu reproducēt, kopēt vai citādi pavairot un izplatīt ir aizliegts bez apgāda rakstiskas atļaujas.

Izdevniecība *Prometejs*

SIA Prometejs AB, Tīlta ielā 20

www.prometejs.lv

No angļu valodas tulkojusi *Ieva Melgalve*

Redaktore *Kristīne Zute*

Korektore *Austra Pudāne*

© Tulkojums latviešu valodā, izdevniecība *Prometejs*

ISBN 978-9934-553-87-5

Grāmata iespiesta SIA Jelgavas tipogrāfija

*Tiem, kas izdzīvojuši: ieelpojiet. Tā.
Vēlreiz. Labi. Ar tevi viss ir kārtībā.
Pat ja nav, tu esi dzīvs. Tā ir uzvara.*

PROLOGS

ES, KAD ES BIJU ES

Laika kļūst mazāk, mīlotā. Beigsim ar pasaules sākumu, labi? Jā. Beigsim.

Tomēr tas ir savādi. Manas atmiņas ir kā dzintarā sastinguši kukaiņi. Vien reti tās ir neskartas — šīs sasalušās, sen zudušās dzīves. Parasti ir tikai kāda kāja, dažas spārna plēksnes, vēderiņa gabals — korpums, ko var nojaust no fragmentiem, un to visu aizmiglo netīras, saraustītas plaisas. Kad samiedzu acis un ieskatos dziļāk atmiņā, redzu sejas un notikumus, kam vajadzētu nest kādu nozīmi, un tiem tāda ir, bet... arī nav. Cilvēks, kurš šos notikumus pieredzēja, esmu es, un tomēr ne gluži.

Tajās atmiņās es biju kāds cits, gluži kā Mieratne bija cita pasaule. Toreiz un tagad. Tu un tu.

Toreiz. Tad šī zeme bija *trīs* zemes — lai arī tās atrodas teju tajā pašā vietā kā zeme, ko reiz sauks par Mieratni. Gadalaiki atkārtoties ar laiku radīs vairāk ledus pie poliem, iegremdēs jūru, padarīs jūsu “Arktikas” un “Antarktikas” lielākas un aukstākas. Bet tad...

...*tagad*, es to izjūtu kā tagadni, kad atceros sevi tad, to es gribēju teikt ar “savādi”...

Tagad, šajā laikā pirms Mieratnes, tālie ziemeļi un dienvidi ir kārtīga aramzeme. Tas, ko tu sauc par rietumu krastiem, lielākoties sastāv no mitrājiem un lietusmežiem — tuvākās tūkstošgades laikā tie ies bojā. Daļa no Zievidplatiem vēl neeksistē, tos vairāku tūkstošu gadu laikā radīs vulkāna šļācošie, pulsējošie izvirdumi. Zeme, kas kļūs par Palelu, tavu dzimteni? Vēl neeksistē. Stingri ņemot, tās nav lielas pārmaiņas, bet, tektoniski skatoties, *tagad* nav necik sen. Kad mēs sakām, ka “ir pienācis pasaules gals”, atceries — parasti tie ir meli. Planētai nekas nekaiš.

Kā mums saukt šo zudušo pasauli, šo *tagadni*, ja ne par Mieratni?

Vispirms ļauj man tev pastāstīt par pilsētu.

Šī pilsēta — pēc jūsu standartiem — ir celta aplam. Tā *plešas* tā, kā nevienam mūsdienu kopum neļautu, jo tas prasītu jūdžu jūdzēm mūru. Un pilsētas ārējie izaugumi ir sazarājušies gar upēm un citām dzīvības līnijām, lai iznērstu jaunas pilsētas, gluži kā kad pelējums sadalās un izplešas pa barojošas vides bagātīgajām dzišlām. Pārāk tuvu kopā, tu domātu. Pārāk daudz teritoriju pārklāšanās; tās ir pārāk savienotas — šīs pilsētas, kas izplešas, un to vijīgās atvases: neviena no tām nespētu izdzīvot, ja būtu nogriezta no pārējām.

Reizēm tiem, šiem pilsēt bērniem, ir savi vietējie pavārdi, jo īpaši tad, ja tie ir gana lieli vai veci, lai būtu dzemdējuši paši savus pilsēt bērnus, bet tas viss ir tikai virskārtna. Tavš priekšstats par to savienošanos ir pareizs: tiem ir viena un tā pati infrastruktūra, tā pati kultūra, tās pašas slāpes un bailes. Katra pilsēta ir līdzīga citām pilsētām. Visas šīs pilsētas pēc būtības ir viena pilsēta. Šai pasaulei šajā tagadnē ir pilsētas vārds: Sil Anagista.

Vai tu spēj patiesi aptvert, ko spēj *nācija*, tu, Mieratnes bērns? Visa Vecsanze, kad tā beidzot sadiags sevi kopā no simtiem “civilizāciju” fragmentu, kas dzīvo un mirst starp tagad un toreiz, salīdzinājumā būs gluži niecīga. Tikai paranoisku pilsētvalstu un kopienu apvienojums, piekrituši reizēm dalīties resursiem, lai izdzīvotu. Ak, gadalaiki sažmiegs pasauli tik nabadzīgos sapņos.

Šeit, *tagad*, sapņiem nav robežu. Sil Anagistas ļaudis ir pakļāvuši vielu un to savienojumu spēkus; pašu dzīvību viņi ir pielāgojuši savām

iegribām; viņi ir tiktāl izzinājuši debesu noslēpumus, ka tie ir kļuvuši apnīcīgi, un nu viņu uzmanība ir atkal pievērsta zemei zem kājām. Un Sil Anagista dzīvo — ak, kā tā dzīvo! — ņudzošās ielās un nebeidzamā tirdzniecībā, un ēkās, kuras tavs prāts tā sauktu tikai ar grūtībām. Šo ēku sienas ir no rakstainas celulozes, bet to gandrīz nevar samanīt zem lapām, sūnām, zāles un augļu un bumbuļu ķekariem. Pie dažiem jumtiem pland karogi, kas patiesībā ir milzīgi, atritinājušies sēņu ziedi. Ielās virmuļo lietas, kuras tu varbūt pat neuztvertu kā transportlīdzekļus, vien tiktāl, ka tie ceļo un pārvieto. Daži zirnekļveidīgi rāpo ar milzīgām kājām. Citi ir gandrīz tikai vaļējas platformas, kas slīd uz rezonējoša potenciāla spilveniem — ak, bet tu to nesaprustu. Teikšu vienkāršāk, ka šie transportlīdzekļi planē dažas collas virs zemes. Tos nevelk dzīvnieki. Tos nedarbina ķīmikālijas vai tvaiks. Ja kaut kas — kāds mājdzīvnieks vai varbūt bērns — paietu zem tiem, tad uz brīdi pārstātu eksistēt un pēc tam atkal atsāktos otrā pusē, nezaudējot ne ātrumu, ne apziņu. Neviens to neuztver kā nāvi.

Vienu gan tu šeit pazītu — to, kas izslējies pašā pilsētas sirdī. Tas ir pats augstākais un pats spilgtākais objekts jūdzēm tālu, un visi ceļi un takas tādā vai citādā veidā tam pievienojas. Tas ir tavs senais draugs, ametista obelisks. Tas neplanē — vēl ne. Tas ne gluži rāmi, bet guļ savā ligzdā. Laiku pa laikam tas pulsē tā, kā tu atcerētos no Alijas laikiem. Tā ir veselīgāka pulsēšana nekā toreiz — ametists nav sabojātais, mirstošais granāts. Tomēr, ja to līdzība liek tev nodrebēt, tā nav gluži neveselīga reakcija.

Viscaur šajās trijās zemēs, kur vien atrodas gana liels Sil Anagistas mezgls, tā centrā atrodas obelisks. Tie izraibo pasaules seju — divsimt piecdesmit seši zirnekļi divsimt piecdesmit sešos tīklos, tie baro ikvienu pilsētu un tiek pabaroti preti.

Dzīvības tīkli, ja tev labpatik. Redzi, dzīvība Sil Anagistā ir svēta.

Tagad ap ametista pamatni iztēlojies ēku kompleksu sešstūra formā. Lai ko tu iedomātos, tas nepavisam neizskatīsies kā īstenība, bet vienkārši iztēlojies kaut ko pievilcīgu, ar to pietiks. Paskaties ciešāk uz šo te — pie obeliska dienvidrietumu malas — to, uz ieslīpās pakalnes. Ēkas

kristāla logos nav režģu, bet iztēlojies, kā pāri caurspīdīgajam materiālam vijas nedaudz tumšāku šķiedru mežģīne. Nematocistas — iecienīta metode, kā nostiprināt logus pret negribētu kontaktu —, bet šīs atrodas tikai uz logu ārējām virsmām, lai neļautu ienākt iebrucējiem. Tās dzel, bet nenogalina. (Dzīvība Sil Anagistā ir svēta.) Iekšā pie durvīm nav apsargu. Jebkurā gadījumā apsargi nav efektīvi. Ass nav pirmā institūcija, kas ir apguvusi cilvēces mūžīgo patiesību: apsargi nav vajadzīgi, ja vari pārliecināt ļaudis pašus būt līdzdalīgus savā gūstā.

Pievilcīgajā cietumā ir kamera.

Es zinu, tā pēc tādas neizskatās. Tajā ir skaista mēbele, ko tu varbūt sauktu par dīvānu, lai gan tam nav atzveltnes un tas veidots no vairākām kopā savāktām daļām. Pārējās mēbeles ir ierastākas, tās tu pazītu — ikvienai sabiedrībai vajag galdus un krēslus. Skats pa logu paveras uz dārzu, tas atrodas uz kādas citas ēkas jumta. Šajā diennakts laikā dārzā krītošā saules gaisma slīd cauri milzīgajam kristālam, un puķes, kas plaukst šajā dārzā, ir selekcionētas un stādītas, ņemot vērā šo efektu. Violeta gaisma iekrāso taciņas un dobes, un ziedi, reaģējot uz šo krāsu, šķiet viegli glāsmojam. Dažas no šīm sīkajām, baltajām puķēm ik pa laikam nodziest un iemirdzas, kamdēļ visa dobe šķiet mirguļojam kā nakts debesis.

Šeit ir zēns, kas pa logu skatās mirkšķinošajos ziedos.

Patiesībā viņš ir jauns vīrietis. Ārēji pieaudzis — drīzāk nenosakāma vecuma. Ne tik daudz strups, cik *kompakti* veidots. Viņa seja ir plata, ar izteiktiem vaigiem, viņa mute neliela. Viņā viss ir balts: bezkrāsaina āda, bezkrāsaini mati, ledusbaltas acis, elegantās krokās krītošas drānas. Viss šajā istabā ir balts: mēbeles, paklāji, grīda zem paklājiem.

Sienas ir no izbalinātas celulozes, uz tām nekas neaug. Tikai logam ir krāsa.

Šajā sterilajā telpā no ārpasaules atspīdošajā violetajā gaismā acimredzami dzīvs ir vienīgi zēns. Es īsti neatceros viņa vārdu, bet es atceros, ka tam bija rūsaini daudz burtu. Tādēļ sauksim viņu par Houvu — tā pati skaņa, tikai piegrūsta ar neizrunājamiem burtiem un slēptām nozīmēm. Gan jau būs gana tuvu, un pienācīgi *simboliski*, lai...

Ah. Es esmu niknāks, nekā pienāktos. Fascinējoši. Labi, tad mainīsim tēmu uz kaut ko mazāk spriegu. Atgriezīsimies uz tagadni, kas būs, un ļoti citādu šeit.

Tagad ir Mieratnes tagadne, un cauri zemei vēl arvien virmo Plaisājuma atbalsis. Šeit nav gluži Mieratne, bet gan ala tieši virs galvenā lavas rezervuāra milzīgā, senā vairogvulkānā. Vulkāna sirds... ja tev labpatīk, ja tev ir metaforu izjūta; ja ne, tad tā ir dziļš, tumšs, teju nestabils burbulītis akmenī, kas nav daudz atvēsis pa tiem tūkstošiem gadu, kopš Zemestēvs to pirmoreiz atraugāja. Šajā pūslītī es stāvu, daļēji saaudzis ar akmens izcilni, lai labāk sajustu sīkās vibrācijas vai milzīgās pārmaiņas, kas brīdina par sabrukumu. Man tas nav jādara. Nav daudz procesu, kas būtu tik neapturami kā tas, kuru nupat esmu iedarbinājis. Tomēr es saprotu, kā ir būt vienam, kad esi apjucis un nobijies, un nedrošs par to, kas notiks tālāk.

Tu neesi viena. Tu nekad tāda nebūsi, ja vien pati nevēlēties. Es zinu, kam ir nozīme — šeit, pasaules galā.

Ak, mana mīlotā. Apokalipse ir tik relatīva, vai ne? Kad zeme salūst, tas nozīmē iznīcību dzīvībai, kas no tās ir atkarīga — bet nebūt ne tik daudz pašam Zemestēvam. Kad kāds vīrietis nomirst, tam būtu jāsastricina meitene, kas reiz viņu sauca par tēvu, bet izrādās, ka tas ir tīrais nieks, ja viņa ir tik bieži saukta par *briesmoni*, ka ir beidzot pieņēmusi šo apzīmējumu. Kad vergs sadumpojas, tad tas ir sākums cilvēkiem, kas par to lasīs daudz vēlāk. Tikai blāvi vārdi uz vēl blāvāka papīra, kas izbalējis vēstures griežos. (“Nu, jā, jūs bijāt vergi, nu un?” viņi čukst. It kā tas nekas nebūtu.) Bet cilvēkiem, kas piedzīvo vergu sacelšanos — gan tiem, kas uztver savu pārkumu kā pašsaprotamu, līdz tumsā pēc viņiem atnāk, gan arī tiem, kas labāk redzētu pasauli degam, nekā izturētu vēl mirkli “savā vietā”...

Tā nav metafora, Esuna. Tā nav hiperbola. Es *redzēju* pasauli degam. Nestāsti man par nevainīgiem garāmgājējiem, nepelnītām ciešanām, bezsirdīgu atriebību. Kad kopus ir uzcelts uz lūzuma līnijas, vai tu vaino tā mūrus, kas neizbēgami sadragā cilvēkus starp tiem? Nē — tu vaino tos, kas bija gana dumji, lai iedomātos, ka varēs mūžīgi noliegt

dabas likumus. Nu, dažas pasaules ir uzbūvētas uz sāpju lūzuma līnijām un turas uz murgiem. Negaudies par to, ka šīs pasaules sagrūst. Niknojies par to, ka tās jau sākotnēji ir celtas zudībai.

Tā nu es tev pastāstīšu par to, kā šī pasaule, Sil Anagista, beidzās. Es pastāstīšu tev, kā es to izbeidzu — vai vismaz tik lielu tās daļu, ka tai bija jāsākas no jauna un jāuzbūvē sevi vēlreiz no drupām.

Es tev pastāstīšu, kā es atvēru obelisku vārtus un aizludināju prom Mēnesi, un, to darot, smaidīju.

Un es tev pastāstīšu visu par to, kā vēlāk, kad pāri visam slīga nāves klusums, es nočukstēju:

Tieši tagad.

Tieši tagad.

Un Zeme čukstēja pretī:

Dedz.